ARTERIAL GIPERTENZIYA BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA YURAK ISHEMIK KASALLIGINING YUQORI XAVF OMILLARINI ERTA ANIQLASH, PROFILAKTIKA VA TERAPIYANI OPTIMALLASHTIRISH

Abubakirov Ibroxim Nurullo o'g'li
Ilmiy raxbar **Azizbek Haydarov Marufjonivich**
Kardiologiya yo'nalishi klinik ordinatori
Central Asian Medical University
https://doi.org/10.5281/zenodo.23019902

Annotatsiya. Arterial gipertenziya yurak-qon tomir kasalliklarining muhim xavf omillaridan biri bo'lib, uning uzoq muddat davomida nazorat qilinmasligi yurak ishemik kasalligi rivojlanish xavfini oshiradi. Tadqiqotning maqsadi arterial gipertenziya bilan kasallangan bemorlarda yurak ishemik kasalligi rivojlanishining yuqori xavf omillarini erta aniqlash, ularni kompleks baholash hamda profilaktika va terapiyani optimallashtirishdan iborat. Tadqiqotda arterial gipertenziya bilan kasallangan 30 nafar bemorning klinik ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Bemorlarning arterial bosim darajasi, yoshi, tana massasi indeksi, arterial gipertenziya davomiyligi, jismoniy faollik darajasi, chekish holati, lipid almashinuvi, glyukoza ko'rsatkichi va oilaviy anamnezi baholandi. O'rganilgan guruhda arterial gipertenziyaning 5 yildan ortiq davom etishi 63,3%, ortiqcha tana vazni yoki semirish 60,0%, jismoniy faollikning yetishmasligi 56,7%, dislipidemiya 53,3% hollarda aniqlandi. Olingan natijalar arterial gipertenziya bilan kasallangan bemorlarda yurak ishemik kasalligi xavfini faqat arterial bosim darajasi asosida emas, balki mavjud xavf omillarining umumiy majmuasi asosida baholash zarurligini ko'rsatdi. Erta skrining, xavf omillarini aniqlash, turmush tarzini modifikatsiya qilish va individual farmakoterapiya yurak-qon tomir asoratlarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: arterial gipertenziya, yurak ishemik kasalligi, yurak-qon tomir xavfi, xavf omillari, dislipidemiya, semirish, profilaktika, antihipertenziv terapiya.

Arterial gipertenziya zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammolaridan biri bo'lib, yurak-qon tomir kasalliklari, jumladan yurak ishemik kasalligi, miokard infarkti va yurak yetishmovchiligi rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Arterial bosimning uzoq vaqt davomida yuqori bo'lishi yurak-qon tomir tizimiga doimiy gemodinamik yuklama berib, qon tomir devorining strukturaviy va funksional o'zgarishlariga, endotelial disfunksiyaga, chap qorincha gipertrofiyasiga va aterosklerotik jarayonning rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda dunyoda 30–79 yoshdagi taxminan 1,4 milliard kattalarda arterial gipertenziya mavjud bo'lgan, biroq ularning katta qismida arterial bosim yetarli darajada nazorat qilinmagan. [1] Yurak ishemik kasalligi rivojlanishida arterial gipertenziya bilan bir qatorda dislipidemiya, semirish, qandli diabet, chekish, jismoniy faollikning yetishmasligi, noto'g'ri ovqatlanish va irsiy moyillik kabi omillar ham muhim ahamiyatga ega. Shu sababli arterial gipertenziyali bemorlarda yurak-qon tomir xavfini erta aniqlash kompleks yondashuvni talab qiladi. Tadqiqotda arterial gipertenziya bilan kasallangan 30 nafar bemorning klinik ko'rsatkichlari o'rganildi. Bemorlarning o'rtacha yoshi 58,6±6,7 yoshni tashkil etdi. Ulardan 17 nafari ayollar va 13 nafari erkaklar bo'ldi. Arterial gipertenziyaning 5 yildan ortiq davom etishi 19 nafar (63,3%) bemorda, ortiqcha tana vazni yoki semirish 18 nafar (60,0%) bemorda, jismoniy faollikning

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

yetishmasligi 17 nafar (56,7%) bemorda va dislipidemiya 16 nafar (53,3%) bemorda qayd etildi. Shuningdek, 11 nafar (36,7%) bemorda yurak-qon tomir kasalliklari bo'yicha og'irlashtirilgan oilaviy anamnez, 7 nafar (23,3%) bemorda chekish va 6 nafar (20,0%) bemorda qandli diabet aniqlandi.

Tekshiruv natijalarida bemorlarning o'rtacha sistolik arterial bosimi 158,3±12,6 mm sim. ust., diastolik arterial bosimi esa 94,7±8,3 mm sim. ust. ni tashkil etdi. 18 nafar (60,0%) bemorda arterial bosimning yetarli darajada nazorat qilinmaganligi aniqlandi. Bir nechta xavf omillarining bir bemorda birgalikda uchrashi yurak ishemik kasalligi rivojlanishi xavfini kompleks baholash zarurligini ko'rsatdi. Olingan natijalar arterial gipertenziya bilan kasallangan bemorlarda yurak ishemik kasalligi xavfini erta aniqlash uchun muntazam klinik va laborator tekshiruvlarni amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi. Ayniqsa, arterial bosimni nazorat qilish bilan bir qatorda tana vazni, lipid profili, glyukoza almashinuvi, jismoniy faollik va chekish holatini baholash muhimdir. 2024-yilgi Yevropa kardiologiya jamiyati tavsiyalarida ham arterial bosim bilan bog'liq yurak-qon tomir xavfini bemorning umumiy xavf profili asosida baholash va modifikatsiya qilinadigan xavf omillarini korreksiya qilishga kompleks yondashish zarurligi ta'kidlangan. [2] Shunday qilib, arterial gipertenziya bilan kasallangan bemorlarda yurak ishemik kasalligining yuqori xavf omillarini erta aniqlash profilaktik va terapevtik tadbirlarni individuallashtirish imkonini beradi. Arterial bosimni muntazam nazorat qilish, tana vaznini me'yorlashtirish, jismoniy faollikni oshirish, sog'lom ovqatlanish, dislipidemiyani korreksiya qilish, chekishni to'xtatish va antihipertenziv terapiyaga rioya qilish yurak-qon tomir xavfini kamaytirishga qaratilgan asosiy yo'nalishlar hisoblanadi. WHO tavsiyalariga muvofiq, arterial gipertenziyada farmakologik davolash bemorning umumiy yurak-qon tomir xavfi, hamroh kasalliklari va individual klinik xususiyatlarini hisobga olgan holda olib borilishi lozim. [3]

Adabiyotlar

1. Arnett D.K., Blumenthal R.S., Albert M.A., et al. 2019 ACC/AHA Guideline on the Primary Prevention of Cardiovascular Dis
2. ease. Circulation. 2019;140:e596–e646.
3. European Society of Cardiology. 2024 ESC Guidelines for the management of chronic coronary syndromes. European Heart Journal. 2024.
4. Grundy S.M., Stone N.J., Bailey A.L., et al. 2018 AHA/ACC Guideline on the Management of Blood Cholesterol. Circulation. 2019;139:e1082–e1143.
5. McEvoy J.W., McCarthy C.P., Bruno R.M., et al. 2024 ESC Guidelines for the management of elevated blood pressure and hypertension. European Heart Journal. 2024.
6. NCD Risk Factor Collaboration (NCD-RisC). Worldwide trends in hypertension prevalence and progress in treatment and control from 1990 to 2019. The Lancet. 2021;398:957–980.
7. Visseren F.L.J., Mach F., Smulders Y.M., et al. 2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. European Heart Journal. 2021;42(34):3227–3337.
8. World Health Organization. Guideline for the pharmacological treatment of hypertension in adults. Geneva: WHO; 2021.
9. World Health Organization. Hypertension. WHO Fact Sheet. Geneva: World Health Organization; 2025.
10. World Health Organization. WHO guidelines on physical activity and sedentary behaviour. Geneva: WHO; 2020.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.